ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ

1931

ЖНІВЕНЬ

№ 15

ПІОНЭР-УДЗЕЛЬНІК ЗЬЕЗДУ

ЗЬМЕСТ:

ПРОЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

ЖНІВЕНЬ 1931

ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ

АДРАС РЭДАКЦЫІ, САВЕЦКАЯ, 59
Тэл. № 11—09.

№ 15

БАЯВЫМІ КАЛЁНАМІ НА ШТУРМ ДРУГОГА БАЛЬШАВІЦКАГА УРАДЖАЮ

Фото Ляндзберга.

скарабея

Урывак з аповесьці Міколы Нікановіча.

Малюнкі ДАВІДОВІЧА.

... Каханьне—тая-ж сьляпая і незгасальная вера. Людзі кахаюць таму, што кахаюць і ніякія доводы рассудка ім дзеля гэтага непатрэбны.

Ромэн Роллан.

У тугім пагушкваньні вагону мэлёдычна і мякка пагрымліваюць тахты, і Андрэй ужо з нейкай абыякасьцю пазіраў цераз адчыненае вакно па аднастайную роўнядзь мора. Мутным срэбрам бліщчыць яно недзе пад гулкімі коламі, маўчыць і жывым волавам пераліваецца пад роўнай паласою электрычнага сьвятла з вокнаў экспрэсу.

А ў вакно шырока дыхае мора густым і сыраватым ветрам. Далей-жа мора губляецца ў цёмных і цяжкіх даляглядах і зусім зьліваецца з небам.

З вакна не разьбярэш—ці то цягнік ляціць, ці то каля цягніка плаўна адлятаюць назад абрывістыя берагі, глыбокія затокі, срэбныя ад сьвятла кусты і падсьлепаватыя ды мізэрныя станцыённыя будынкі.

Часамі дзе ў цёмнай затоцы задрыжыць нясьмелая зорка, пацягнецца некуды ад сябе палахлівым залатым касьнікам і згубіцца ў зыбкіх туманох.

Гэта рыбацкі човен ціха блудзіць і рассыпае цераз рыбацкія сеткі за сабою залаты дождж.

Вясеньняя ноч душная і да густаты цёмная. Пахне сьвежаю зямлёю, морам і перапаленым коксам. У Андрэя думкі завязваюцца тугой дзявочаю касою, потым распутваюцца, кудзеляцца і зноў вяжуцца ў нястройныя і беспарадку наматаныя клубкі, блытаюцца і зацягваюцца ў пялёнку цягучай і надакучлівай дрэмы.

Цяжка ад беспарадачных думак, як цяжка і ад жыцьця, што аніяк ня ладзіцца, ня хоча пайсьці па надзейных і пэўных рэйках чалавечага і грамадзкага дабрабыту і сямейнага шчасьця... Блытаецца жыцьцёвы цягнік. У мутных, як позьні восенскі вечар, далях.

Цяжка на Андрэевай душы. І пад тугі і плаўны гушкат пераносіцца ён у ня так даўно мінулае...

... Тады была вось такая-ж самая ноч. Ноч поўная цемнаты і засеяных зрэдку зор. Была дзівосная беларуская ноч. Таксама ўліваліся ў вакно пахі, але толькі родныя і мілыя сэрцу. У бязьмежных палёх заплывалі ў вагон віхрастыя бярозы, а ў барох-пушчах—засмоленае і густое паветра.

Ехалі яны ўдвох. Ехалі моўчкі, не сказаўшы адзін аднаму ніводнага ні добрага, ні дрэннага слова. То былі чужыя, па разладзьдзю душы, людзі і між-тым такія блізкія, родныя, крэўныя. Такімі могуць быць толькі муж і жонка.

Андрэю хацелася тады то злавацца, зрабіцца лютым зьверам і рваць яе на кавалкі, так як гэта робіць галодная тыгра са сваёй здабычаю... ці не, ня так!.. Хацелася вось так памаленьку, павольна мучыць яе, каб растала, згасла ў жорсткай і жудаснай сьмерці і толькі за тое, што вось ні сёньня так заўтра яна будзе ў абнімках другога, будзе цалаваць яго, аддасьць усе пяшчоты свае... Той будзе ўвесь шчасьлівы, самазадаволены і таму грубы ад свайго шчасьця, захоча ўзяць, захоча паказаць сваё пяршынство і перад ёй (няшчаснаю!) і перад ім Андрэем.

А то раптам, як вокам змаргнуць, узьнікла ў Андрэя пастанова: вось зараз-жа, тут, у гэтым цесным і мо' такім да шчасьця і замілаваньня прытульным купэ — кінуцца перад ёй на калені і цалаваць яе твар, рукі, ногі, цалаваць гэтую дарагую для яго вопратку і ўжо з памутнелаю сьвядомасьцю прасіць... не,—маліць яе, маліць—калі так можна сказаць,—каб яна даравала яму ўсё, усё... І адначасна адчуваў ён, што на гэта ў яго ня хопіць адвагі, сьмеласьці. Ведаў, што калі так зробіць:—будуць сьлёзы, бурныя сьлёзы і таму баяўся іх хужэй ад усяго.

Яна сядзела тады за столікам у чорным шаўковым плацьці, нямая і бледная, што папера, як казачная прынцэса, памёршая ў крышталёвых палацах на дне залаціста-блакітнага возера. Здаецца чакае толькі прыходу каханага свайго з разрыў-травою ды з гаючаю і жывучаю вадою.

Так у казцы, а ў сапраўднасьці Андрэю здавалася, што яна за час гэтай катастрофы значна пахудзела і ўсё-ж-ткі зрабілася больш прыгожаю, больш мужнаю і сільнаю. Увесь час у сваіх руках нэрвова круціла бэзавую завяўшую галінку і, у глыбокай задумнасьці (як-бы здавалася), пільна глядзела на Андрэя.

Маўчаў Андрэй і глядзеў у аксаміт ночы, а пяражываньні ў іх былі, амаль, роўныя... Кожны з іх лічыў сябе цалкам ва ўсім вінаватым і адначасова апраўдваў сябе.

Заставалася праехаць ім адзін толькі пралёт. Тады-ж Андрэй вышаў з купэ ў калідор. З шумам адчыніў ён вакно і ўсьпёрся на раму. Ня было тады ветру зусім, толькі сярод няроўна абарваных оранжава-блакітных воблакаў уцякаў ад зорак на злом галавы жоўты ўшчэрблены месяц.

Вось ужо хутка і астаноўка. Тут трэба будзе зьлезьці, тут вырашыцца лёс двох людзей. Цяпер ужо ў Андрэя было зусім пуста на душы, проста нічога ня думалася і не жадалася. Была нейкая абыякасьць да ўсяго. Вось-жа ў гэты час нехта павольна няпэўнаю ступою падышоў да яго ззаду і спыніўся. Андрэй падсьвядома адчуў, што гэта была яна. Так толькі адчувае закаханы ў сваю любімую, так адчуваюць людзі блізкасьць і здань сьмерці ці няшчасьця.

Андрэй не абярнуўся. У Андрэя на адзін няясна вызначаны момант зьявілася ў душы буйная і глыбокая і таму балючая радасьць пераможцы. Значыць ня ён, а яна... яна першая падыйшла...

Вось так як і сёньня мякка гушкаў цягнік. Ня было толькі тых зор, ні месяца, што бачылі ўсё і не далі-б зманіць. Там плакалі тады над дарогаю старыя кацярынінскія бярозы, а тут...

Але яна пастаяла яшчэ трохі, нібы нешта вырашаючы і... ах-як прыемна яе мяккая рука, што так пяшчотна лягла на ягоным плечы. Андрэй убачыў яе скамянелы, худы і белы, што крэйда, твар і шырокія ды ў ліхаманкавым агні вочы. Хацеў нешта сказаць, ды яна папярэдзіла яго:

— ... Заграй мне! — а вусны былі чорныя і неяк дзіўна трымцелі.

— Калі?.. Чаму?!.—не прадумаўшы кінуў Андрэй, абы што сказаць. У ягоным сэрцы ўжо загарэлася няясная надзея... Памятае ён, што калаціліся ў яго ня толькі рукі, калаціліся і вусны і сэрца і сам увесь...

— ... зайграй мне тую-ж самую рэч, якую я так люблю.. якую так любіла... (папраўіла яна). — Вось калі я пакахала цябе—у той вечар ты іграў... Ты добра яе памятаеш... Як мы разыйшліся, і тады...—ды ўжо ня было больш у яе слоў. Яна праглынула іх і, удавілася.

Андрэй ведае бяз слоў. Чаму яе рука такая халодная?!. Ну, дармо, нічога! Можа абдумалася яна, можа зноў як і раней жыцьцё пойдзе... няхай ужо сабе і не па рэйках...

— Тут, у вагоне?.. Ды гэта-ж немагчыма!..

Яна пастаяла перад ім, усё падкрэсьленае хараство і шчасьце, потым бяз слоў павярнулася ў купэ і вышла з капялюхом у руках. Навошта ёй быў ён? Без патрэбы пакруціла ў руках і...

— Ну, Андрушка—даруй за ўсё... — яна здаецца гэтага і не сказала, але толькі пачуў Андрэй.

Потым крутка павярнулася ад яго і пашла з вагону.

Чаму тады не затрымаў яе Андрэй, чаму было ня выканаць тэй цудоўнай і настолькі-ж дзіўнай ды віхрыста-страснай рэчы? Ну, так вось сталася! Хто-ж гэта дазнаецца ці каму гэта вядома заўтрашняе ў сваім жыцьці?!.

Андрэй толькі ў няяснай трывозе і прыбітасьці зноў перагнуўся цераз вакно і пачаў інстынктыўна сачыць за выхаднымі дзьвярыма. Цераз хвіліну чорная фігура вышла на падножку і Андрэй адразу-ж спазнаў яе. Потым убачыў таксама зусім выразна, як гэта чорная фігура сарвалася з падножкі і матнулася вялізарнай чорнай птушкаю некуды ў прадоньне, у невядомае і жудаснае...

І здаецца яшчэ пачулася Андрэю, што нібы хруснула пад вагонам і вагон згубіў роўнамерны і пастаянны тахт. А вось крык жудасьці і нямой нечалавечай сьмерці, гэты крык ён чуў зусім добра. Такі крык можа пачуў ня толькі ён адзін, але нават увесь цягнік.

Гэта не забудзе ніколі Андрэй!

Тады-ж у бяспамяцтве Андрэй з усёй сілы рвануў за ручку падважніка. Затармазіла. І яшчэ на хаду Андрэй саскочыў з вагону.

Цягнік спыніўся. Людзі спалі. За вокнамі падалі некалькі ў пераборку галасоў. І ніхто ня ведае і ведаць ня будзе, што адбылося ў тую ноч на рэйках.

Гэта было так нядаўна і так, здаецца, даўно, што ў Андрэевай памяці толькі прамільгне на нейкі момант яе апошні выраз твару, момант, калі яна папала пад калёсы. Не, чаму?— Андрэй памятае і больш з іхнага сумеснага жыцьця, ды толькі падзеі асталіся ў памяці горкай крушынавай ягадзінаю... Мо таму так хутка і сьцерліся з ягонай памяці і сэрца выраз радасьці і глыбокай пяшчоты на яе твары.

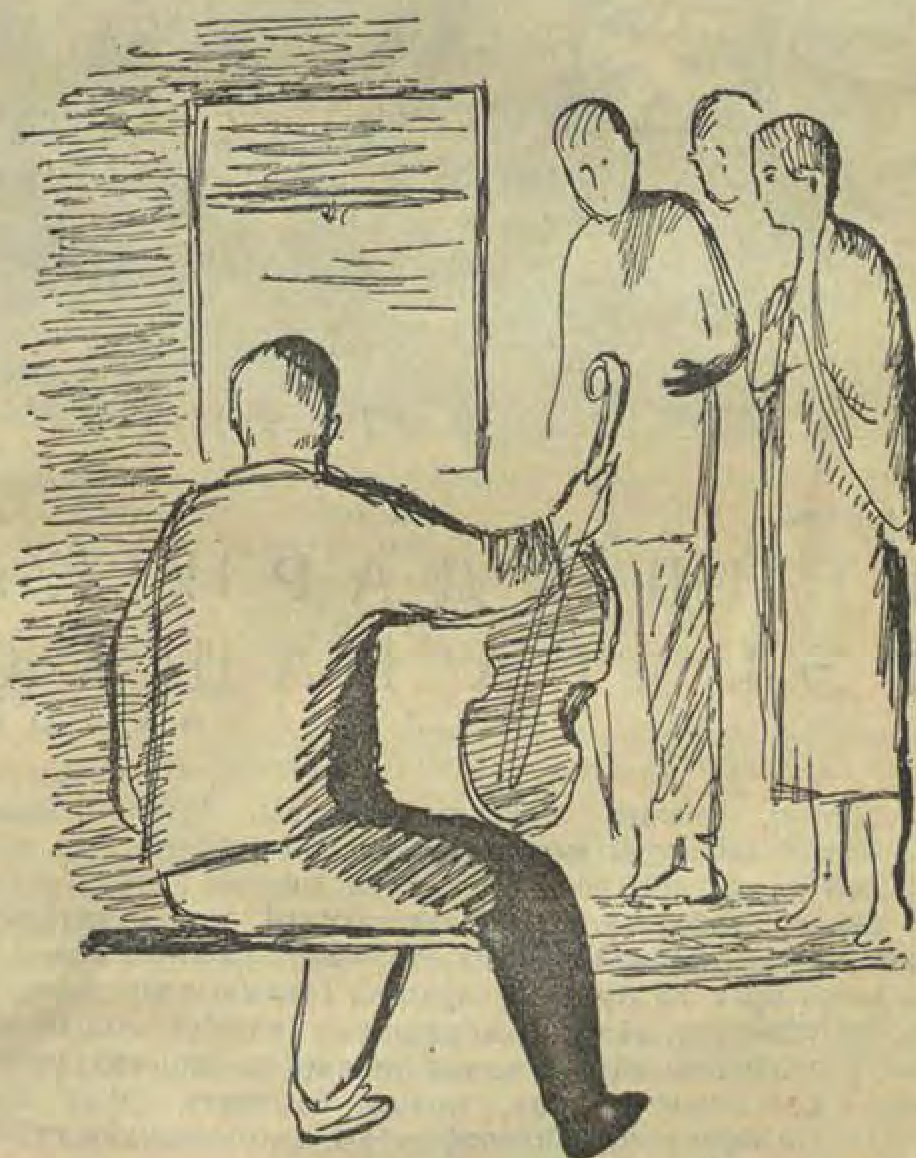
Як-бы там ні было, але сёньня ўсё скончана і сёньня трэба пачынаць новае жыцьцё, зноў трэба будаваць клапатлівыя гранкі вашчыны адрэзаныя назаў ёды ад Андрэевага жыцьця няўмольным і выпадковым зямцом.

Новае жыцьцё... А для новага жыцьця трэба новыя сілы, сьвежыя, маладыя, загартаваныя барацьбою і нязломнаю сілай волі Іх ужо ў Андрэя бракавала. Вось і едзе ён сёньня на далёкае паўдня, вось чаму і навеяла гэта ноч столькі думак і перажываньняў, бо паміж сёнешнім і тым памятным назаўсёды вечарам была нейкая аналёгія, жудаснае падабенства.

І Андрэй наперакор усяму зайшоў у купэ і выняў з футарала скрыпку. З нейкім задушэўным замілаваньнем пакруціў у руках пафарбаваны пад арэх інструмант, старанна зьдзьмухнуў ад каніфоні з-пад струн пыл, задумаўся, потым разы два тромкнуў і прыслухаўся да цудоўна-малінавых званочкаў у крышталёвых далях. Калі-ж гэтыя мінорныя гукі недзе далёка-далёка расталі, Андрэя нешта ўшчыпнула за сэрца і ён паклаў скрыпку на сваё месца.

Упрашалі хлопцы, але ня было ў яго настрою.

Экспрэс, як люты зьвер лящеў наперад і закалыхваў.

Паплылі плыты

Верш Якуба Ярмаловіча

1

скрыўся зорнасьцю агнёў
Прастор, марозамі спавіты,
І блудны месяц чырванеў
На паўшляху сваёй орбіты.

Мінала ноч
І ўскрыльваў дзень,
Каб зноўку сонцам разгарацца,
Каб зноўку ўліць у кроў людзей
Задор бадзёрасьці і працы.

Тады туды, дзе даўні лес
Шумеў таемнасьцю адвеку,
Без надламанасьці калень
Ішлі брыгады лесасекаў...

Абшар у песьнях патанаў,
Глыталі пілы дравясіну...
... І ўпала першая сасна
Ў сьнягоў пуховую пярыну.

А ўдзень, пад скрыпы палазоў
І скрозь марозную імглівасьць,
Шнуры бясконцыя вазоў
Ішлі абозамі на прыстань.

Падыходзіў воз, за ім—другі
І румаўнічыя з натхненьнем
На гладкім беразе рак -
Складалі стромкае бярвеньне.

2

Яшчэ прадранішняй парой
Над лугам песьні праплывалі...,
Маўчалі вольхі над ракой,
Адбіўшы постаці у хвалях.

І нібы дзед, стагодні дуб
Ківаў размашыстай каронай,
Як па палену на ваду
Спускалі рупна плытагоны.

А потым пільна, як і скрозь,
Бярвеньне віткамі скруцілі,
Каб хвалі ўзьюшаных вятроў
Над чалавекам не пакпілі.

... І загарэліся сьцяжкі
На хатках гожых і раптоўных,
Запелі песьню плытнікі
І—паплылі плыты на поўдзень.

ФОТО ШКЭЛЬ — "ДАЕШ 100 ПРОЦАНТАЎ ПАЗЫКІ",

ЗЬЕЗД УДАРНІКАЎ— ТРЭЦЯГА РАШАЮЧАГА

НАРЫС Л. ЧАРНЯКОВА

Фабрыкі, заводы, саўгасы, колгасы, МТС вайсковыя часьці ахоплены вялізарнай творчай работай. Пад лёзунгам новых перамог рыхтаваліся яны да Ўсебеларускага зьезду рабселькораў. Нарастаючым тэмпам наплывалі гарачыя дні напружанай перадзьездаўскай работы. Кожны сёнешні дзень браў на буксір учарашні. Істужкі тэлеграфу, рэзкія званкі тэлефону, лісты брыгад друку і рабселькораў паведамлялі ў рэдакцыю аб усё новых перамогах—новых дзесятках цэхавых і колгасных газэтах, новых брыгадах друку, выкананьні (і часта датэрмінова) плянаў сяўбы, падрыхтоўкі да ўборкі, росьце новых колгасаў.

Дзелавіта і ўрачыста рыхтуецца Менск. Рабкоры друкарні імя Сталіна па сваёй ініцыятыве распрацавалі проект тэзісаў аб задачах рабкораў паліграфпрамысловасьці і падносяць іх зьезду; варашылаўцы — звыштэрміновай работай рабкораў-ударнікаў выпусьцілі звыш пляну ў падарунак зьезу 3 сьвідравальныя варштаты, якія сабралі з бракаваных дэталяй, адпаведна падагнаўшы (падтачыўшы і падсьвідраваўшы) іх. Дружна рыхтуюцца на прадпрыемствах да дэманстрацыі ў гонар зьезду

З шумам адчыняюцца дзьверы рэдакцыі—„Рабселькор" сустракае першых дэлегатаў. Невялічкая гутарка, экскурсія ў друкарню, некалькі таварыскіх запытаньняў, адказаў згуртоўваюць, знаёмяць цаміж сабою дэлегатаў, рыхтуюць іх да супольнай творчай работы на зьезьдзе.

Па-новаму будзе гэты зьезд праходзіць, па-новаму да яго рыхтуюцца. Кіпіць работа па рэдколегіях і комсамольскіх колектывах Менску. Сёньня—апошні дзень, а ўвечары дэманстрацыя сустрэчы зьезду.

50 фотокораў, аб'яднаўшыся ў брыгады, рыхтуюцца бесьперапынна абслугоўваць зьезд.

10 ліпеня. Выдатная гістарычная дата—адчыняецца Другі Ўсебеларускі зьезд рабселькораў. Ужо з раніцы адзін за адным і групамі наведваюць „Рабселькор" прыехаўшыя дэлегаты. Сустрэча, таварыскія гурткі—кароткі абмен вопытам.

Організаваліся ў колёны. Ідзем сустракаць аб'яднаную гомельска-бабруйскую дэлегацыю. Іх прывязе паравоз, які адрамантавалі звыштэрмінова ў падарунак зьезду рабкоры-ўдарнікі гомельскага дэпо.

На ўсіх парах, роўна адбіваючы калёсамі такт, падлятае да пэрону чысты да блеску, увесь у лёзунгах-прывітаньнях паравоз С-176—ударнік імя 2-га Ўсебеларускага зьезду рабселькораў.

Каля паравозу кароткі мітынг. Рабкор-ударнік Шчарбакоў ад імя рабселькораў дэпо і ўсёй Гомельшчыны вітае тых, якія сустракалі дэлегатаў. Дэлегаты Украіны і Смаленску, якія прыбылі на зьезд, напамінаюць: за вашым зьездам, за вопытам вашай работы сочаць рабселькоры і друк усяго Савецкага Саюзу. На вашым вопыце мы будзем усе вучыцца. Чакаем такой-жа, як і падрыхтоўка, добрай і плённай работы на самым зьезьдзе.

Фабрычныя гудкі-сыгналы да сканчэньня работы першай зьмены—сыгналы збору на дэмонстрацыю менскіх пролетараў у гонар зьезду. Да дому комасьветы сьцякаюцца колёны. Варашылаўцы, комунараўцы, абутнікі, студэнты, піонэры—усе прышлі вітаць зьезд рабселькораў.

Залатымі іскрынкамі пераліваюцца прамяньні сонца на масянжовым целе прыгожай доўгай істужкі—колёны фізкультурнікаў. А сама колёна—парад усіх газэт БССР, на чале з ЦО КП(б)Б „Зьвяздой" і газэтай „Рабселькор".

Адказны радактар „Зьвязды"—т. Будзінскі кароткай і моцнай прамовай ад імя Культпропу ЦК КП(б)Б і рэдакцыі „Зьвязда" адчыняе зьезд.

Заля перапоўнена. На вуліцы каля дому комасьветы „барыкадныя баі" за права ўваходу. Толькі некаторыя „аўладалі тэхнікай" і пад носам контролю прабіраюцца ў залю.

Без параднасьці. проста і дзелавіта пачынае сваю работу зьезд. Слова даецца сакратару Цэнтральнага Комітэту комуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі тав. Гею. Громам працяжных воплескаў сустракаюць рабселькоры тав. Гея.

Слова за словам, сказ за сказам—бальшавіцкія думкі і формулёўкі кідае дакладчык у гушчы дэлегатаў. Прамова яго—програма бальшавіцкіх дзеяньняў, плян вялікіх бліжэйшых баёў за далейшыя перамогі соцыялістычнага будаўніцтва.

Уборачная кампанія, далейшы ўздым колектывізацыі, збожжазагатоўкі і адначасовае разгортваньне сяўбы—ворыва пад зяб, поўнае выкананьне пляну прамысловасьці—ні аднаго прарыву, перабудова работы па-новаму, як паказаў правадыр партыі тав. Сталін—задачы, якія партыя ставіць перад рабселькорамі.

— Я думаю, таварышы, што другі Ўсебеларускі зьезд рабселькораў павінен пакласьці і пакладзе пачатак яшчэ больш шырокаму разгортвань ю рабселькораўскага руху ў Беларусі і гэты рух, пад кіраўніцтвам нашай партыі, будзе зьяўляцца моцнай зброяй у барацьбе за сапраўды бальшавіцкія тэмпы работы ўсёй КП(б)Б, у барацьбе за поўнае выкананьне і перавыкананьне ўсіх задач трэцяга, рашаючага году пяцігодкі, у барацьбе за выкананьне задач пабудовы соцыялізму ў нашай краіне,—заканчвае сваю прамову—бальшавіцкі загад тав. Гей.

Зьезд вітае прадстаўнік Чырвонай арміі тав. Самахвалаў. На зьезьдзе шмат ваенкораў. У адзнаку гэтага выносіцца пастанова: назваць зьезд—рабсельваенкораўск.м.

Лепшыя ўдарнікі фабрык і заводаў перадаюць рапарты перамог. І калі рапартуюць рабкоры друкарні імя Сталіна—гавораць аб перамогах, паказваюць свае дасягненьні, ускрываюць недахопы, паказваюць лепшыя і кепскія брыгады, лепшых ударнікаў і „лепшых" п'яніц і гультаёў. І калі прозьвішчы шкоднікаў соцыялістычнага будаўніцтва адно за адным па некалькі раз кідаюцца ў залю, здаецца, цьвікі заганяюцца ў гроб лжэўдарніцтва і рвацтва.

Даклады адказнага рэдактара ЦО КП(б)Б „Зьвязды" тав. Будзінскага і загадчыка сэктару друку ЦК КП(б)Б, рэдактара газэты „Рабселькор"—тав. Курціка аб задачах рабселькораўскага руху, парткіраўніцтва ім, і ўдарніцтва ў друку—аналіз пройдзенага, шлях далейшай барацьбы.

Перасыпаючы даклад жывымі фактамі, тав. Будзінскі даказвае клясавую сутнасьць буржуазнага і соцыял-фашыцкага друку. і ў параўнаньні з гэтым паказвае на тое, якую вялізарную творчую работу праводзіць наш комуністычны друк, які:

У буржуазных краінах цэмантуе і мобілізуе пролетарыят пад сьцягі комуністычных партый на „апошні рашучы бой",

у нас, у СССР, пад кіраўніцтвам комуністычнай партыі мобілізуе вялізарную творчую ініцыятыву пролетарыяту і працоўных мас гораду і вёскі на будаўніцтва соцыялізму.

Наш рост у наступных лічбах:

рабселькораў зараз—40.000 (замест 2.000 у 1924 г.); 6.000 насьценгазэт; у 45 раёнах—раённыя друкаваныя газэты; на 30 прадпрыемствах друкаваныя шматтыражкі; сярэдні месячны тыраж газэт выявіўся з 66.000 у 1927 г. да 310.000 зараз,—толькі па адных цэнтральных газэтах. Яшчэ рыса: нам патрэбна 500 новых газэтных работнікаў—рабочых вылучэнцаў; ужо ў гэтым годзе газэтнае аддзяленьне комвузу пашыраецца да 175 чалавек—факты якія ў сваім дакладзе падае тав. Курцік.

Прыбыла „Правда". Дэлегаты проста такі глынаюць кожнае слова артыкулу—ацэнкі нашай падрыхтоўкі да зьезду.

„Рабселькор" організоўвае дзьве шырокія нарады: прамысловую—з удзелам усіх рэдактароў шматтыражак і дэлегатаў з прадпрыемстваў і сельскагаспадарчую—з удзелам рэдактараў раённых газэт і дэлегатаў з колгасаў, саўгасаў і г. д.

На нарадах госьці з украінскай дэлегацыі перадаюць вопыт першай у СССР цэхавай штодзенкі на заводзе „Серп і молат" (Харкаў) і штодзеннай палявой газэты (Нова-Украінскі раён). Дэлегаты выказваюць думку: „добра было-б мець макет штодзеннай палявой газэты". „Рабселькор" бярэ на сябе абавязак такія макеты даць. І праз дзень—дэлегаты атрымліваюць першыя тры тысячы (з ліку 12 тысяч заказаных) макетаў.

На трыбуне тав. Гусеў—загадчык сэктарам друку культпропу ЦК УсеКП(б).

Баявое прывітаньне „Правды"—кіраўніка рабселькораўскага руху—перадае тав. Ярмілаў.

Старшыня Саўнаркому тав. Галадзед перадае рабселькорам баявыя заданьні ўраду:

— Партыяй і рабочай клясай вы, таварышы рабселькоры, вылучаны і пастаўлены на перадавыя позыцыі разгорнутага соцыялістычнага наступленьня, на перадавыя позыцыі ў клясавай барацьбе. Не адступайце з гэтых позыцый, па-бальшавіцку змагайцеся за прасоўваньне наперад узмоцненымі тэмпамі, ідзеце наперад стройным пераможным маршам і мы канчаткова пераможам.

Пераходзім да сэкцыйнай работы—стрыжаню зьезду. Удумліва прапрацоўваюць дэлегаты проекты тэзісаў. Пункт за пунктам, дадатак за дадаткам дапаўняюць яны тэзісы—програмы сваёй барацьбы за новыя перамогі на фронце соцыялістычнага будаўніцтва, З поўнай нагрузкай працуюць сэкцыі. І гэта ня дзіва. Сэкцыі ўступілі ў соцыялістычнае спаборніцтва. Чыгуначная організавала рэйд, на якім практычна правярала пункт за пунктам жыцьцёвасьць тэзісаў. Яна выклікала на спаборніцтва ўсе іншыя сэкцыі, большасьць з якіх організавала такія-ж рэйды.

Дрэваапрацоўчая сэкцыя, абгаварыўшы выклік чыгуначнай, высунула сустрэчнае патрабаваньне аб перавозках лесу, аб сваячасовай падачы вагонаў на перагоны і г. д.

Сэкцыямі жывёлагададоўлі і тэхкультур праведзена сустрэча з прадстаўнікамі рэдакцыі газэт „Рабселькор" і Колгасьнік Беларусі" па радзе актуальных, практычных пытаньняў бягучай работы рабселькораў і друку, і асабліва перабудовы рабселькораўскага руху і задач правядзеньня ўборачнай кампаніі.

Аб'яднанае пасяджэньне зьезду сумесна з бюро ЦК комсамолу, прэзыдыумам Дзяржпляну, прэзыдыумам БАН, прэзыдыумам Бел. МБІТ і сэкцыі навуковых працаўнікоў „аб пэрспэктывах разьвіцьця народнай гаспадаркі БССР на базе генэральнага пляну электрыфікацыі і задачах рабкораў".

З захапленьнем слухаюць дэлегаты вобразны даклад старшыні Дзяржпляну тав. Гольдбэрга, выступленьні прэзыдэнта БАН тав. Горына, профэсара чырвонасьцяжніка тав. Вольфсона.

Мільгаюць агеньчыкі будучых магутных электрастанцый на вялізарнай мапе БССР. Мацнее, наліваецца электронамі волі кожная зьвіліна мазгоў кожнага дэлегата—электронамі парывістага напружанага імкненьня да барацьбы і перамог варштатаў у саюзе з навукай і тэхнікай.

Апошні дзень. Сэкцыі падводзяць вынікі сваёй работы, аформляюць матэрыялы-рэйдаў, канчаткова зацьвярджаюць тэзісы. Дрэваапрацоўчая сэкцыя апошняе пасяджэньне, дзе зацьвярджаліся тэзісы правяла на заводзе „Дрэваапрацоўшчык" сумесна з рабочымі вольнымі ў той час ад работы.

Напісаны „дагавор дружбы" заключылі фотокоры з рабселькорамі. Яны сваёй падрыхтоўкай да зьезду зрабілі пачатак глыбокай непарыўнай сувязі з рабселькораўскім рухам. Яны ў першы-ж вечар па-опэрацыйнаму здолелі выпусьціць два нумары фотогазэты—„Фотокор".

За ўвесь час выпушчана 7 зьездаўскіх і па адным сэкцыйным (у кожнай сэкцыі) нумары фотогазэты.

На чарговых бягучых задачах завастраюць увагу дэлегатаў старшыня ЦКК КП(б)Б тав. Калнін, сакратар ЦК КП(б)Б тав. Шаранговіч.

Коратка дакладваюць сэкцыі аб выніках сваёй работы. 503 выступаўшых у спрэчках з 610 дэлегатаў—яркая лічба актыўнасьці зьезду.

З вялізарным уздымам прымаецца адказнае прывітаньне баявому органу компартыі Нямеччыны—героічнай „Ротэ Фанэ" і яе рабселькорам. „Блізка-будучай савецкай Нямеччыне—Рот-Фронт, Рот-Фронт, Рот-Фронт"—падхапляе ўся заля апошнія словы прывітаньня.

А ўсьлед за гэтым бурная овацыя і стыхійна ахапіўшы ўсю залю „Інтэрнацыянал" сустракаюць прадстаўніка комуністычнай партыі Заходняй Беларусі.

У напружанай цішыні заслухоўваюцца кароткія, баявыя, поўныя рашучасьці і ўпэўненасьці ў перамозе словы прадстаўніка падпольнай комуністычнай партыі Заходняй Беларусі і яе падпольнага комуністычнага пролетарскага друку.

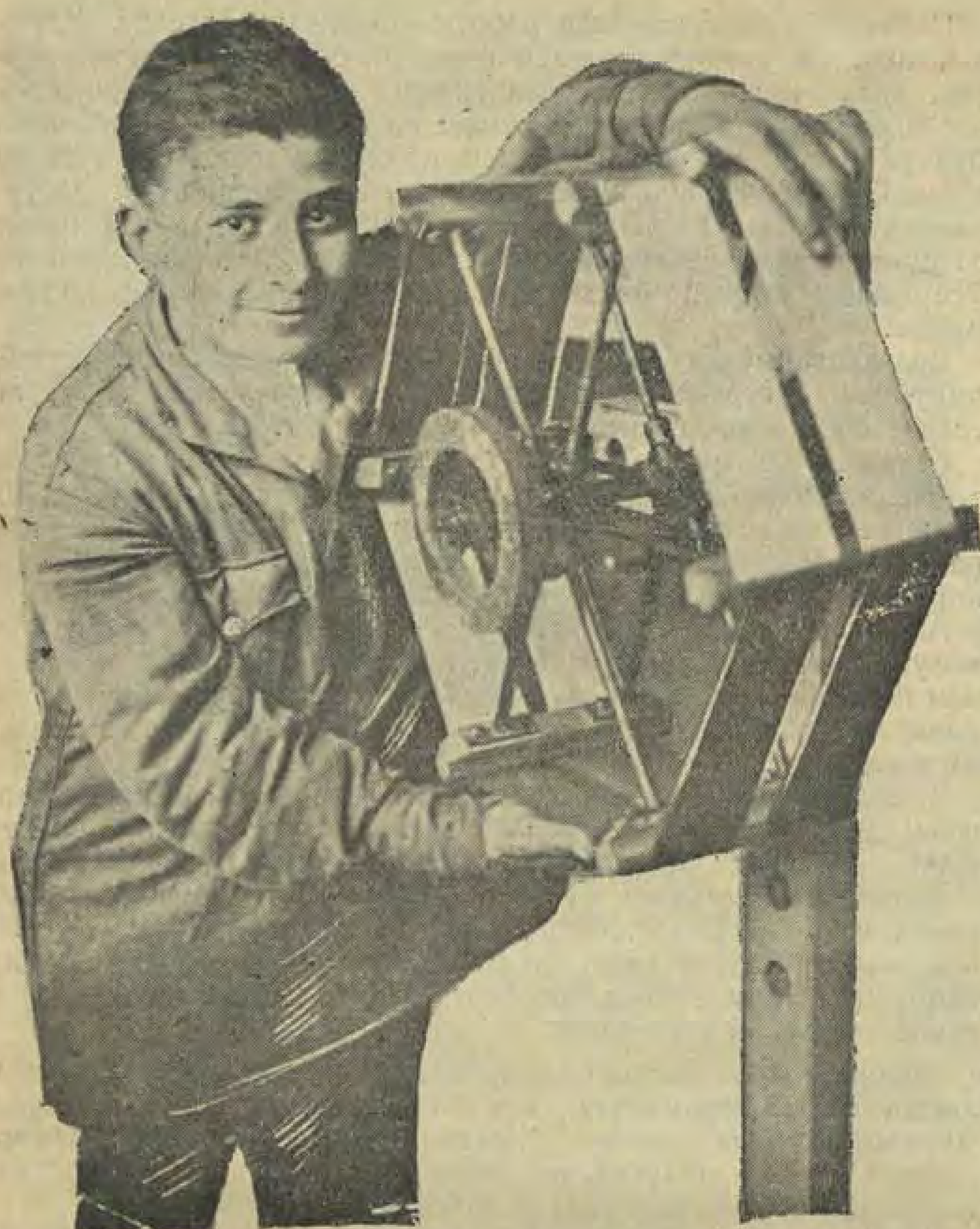
Зьезд прымае пастанову аб заключэньні соцыялістычнай умовы з УССР на хутчэйшую перабудову рабселькораўскага руху, лепшае правядзеньне ўборачнай кампаніі, мобілізацыю рабочых і працоўных мас на ажыцьцяўленьне асноўных гаспадарча-політычных задач партыі.

Тав. Будзінскі, зачыняючы зьезд, падагульвае яго работу:

— Зьезд—гэта ня самае цяжкае. Самае цяжкое ўперадзе. Яно—у найхутчэйшай перабудове рабселькораўскага руху, у ажыцьцяўленьні лёзунгу „кожны рабселькор—ударнік, кожны ударнік—рабселькор", у штодзенным сыстэматычным партыйным кіраўніцтве рабселькораўскім рухам і нізавым друкам.

Пад знакам барацьбы за самыя высокія колькасныя і якасныя паказальнікі выкананьня ўмоў спаборніцтва з Савецкай Украінай, пад знакам той вялікай грунтоўнай зарадкі, якую даў зьезд, з узмоцненай воляй і энэргіяй да новых рашучых перамог у баёх за генэральную лінію партыі.—зачыняецца другі Ўсебеларускі зьезд рабсельваенкораў—„командзіраў пролетарскай грамадзкай думкі", зьезд адданы змагаром за практычнае ажыцьцяўленьне генэральнай лініі партыі.

М. Г.

ЗЬЛЁТ ТРЭЦЯЙ ЗЬМЕНЫ

Нарыс Г. Хомчанкі

За море синевольное,
За сто земель и вод
Разлейся, песня-молния
Про пионерский слёт.

У. Маякоўскі.

I

ДЗЕСЯЦЬ ТЫСЯЧ ПРЫШЛО ВІТАЦЬ ПІОНЭРСКУЮ ЮНУЮ РАЦЬ.

На інакшаму гаманіў Менск 25-га ліпеня. Гаманіў плякатамі, оркестрамі рабочых дэмонстрацый, бадзёрымі сьпевамі дзяцей, гучнымі „ура".

Лічба 25 — выдатная ў слаўнай гісторыі піонэр-руху. Яна адчыніла другі Ўсебеларускі зьлёт трэцяй зьмены бальшавікоў. Яна прынесла ў пролетарскую чырвоную сталіцу 900 дэлегатаў двухсоттысячнай арміі ленінцаў. Таму ад раньня гаманілі вуліцы. Таму ўсюды зіхацелі прывітаньні. А пад вечар — ня лічыць, а кілёмэтрам мераць: без пачатку і канца, здаецца, цягнулся рады дэмонстрантаў. Бруку ня відаць Савецкай. Мора галоў, сьцягоў, лёзунгаў.

Глядзеце:

Рабочыя ў спэцвопратках—з заводу проста.
Дэлегаты чырвонагальштучнікі ў сініх блюзках.
Не адрозьніш:
Усе, як адзін—форма аднолькавая.
Стройныя рады школьнікаў і дзяцей Менску.

— Куды?
— На стадыён!..
— Чаго?
— На зьлёт!..

На зьлёт ішлі тысячы. Ішлі для плённай працы, каб абгаварыць і вызначыць далейшыя шляхі двухсоттысячнай.

Два гады прайшло, як зьбіраліся. Толькі не на стадыёне. Яго яшчэ тады ня было. А цяпер ён дзесяць тысяч людзей, што прышлі вітаць зьлёт, зьмясьціў на сваіх новых лаўках. Дзесяць тысяч!

Хвіліны бягуць шпарка. Асабліва на стадыёне. Неўзаметку — пачатак. Трыбуну занята прадстаўнікамі розных організацый. Савецкая грамадзкасьць праз сваіх прадстаўнікоў пільна сочыць за работай зьмены. Савецкая грамадзкасьць зьмену акружае бальшавіцкай увагай.

— Бо,—гаворыць тав. Рацэвіч,—піонэр - організацыя выхоўвае маладых бальшавікоў на конкрэтных героічных прыкладах барацьбы рабочае клясы, на конкрэтным удзеле ў соцыялістычным будаўніцтве.

Толькі тады, калі ў горадзе адстукала дзесяць, стадыён пачаў радзець. Зноў несьліся сьпевы, „ура". Трамваі лянівы перавозілі дэлегатаў у горад.

II

З ФАБРЫК, ЗАВОДАЎ РАБОЧЫЯ ДЭЛЕГАТАЎ СУСТРЭЛІ ГОРАЧА.

— У мяне таксама піонэр ёсьць,— бегае 'шчэ недзе. Кепска ня будзе.

— А мая кватэра на Маскоўскай.

— Табе прыдзецца на трамваі езьдзіць, бо я аж за Камароўкай жыву.

Рабочыя горача сустрэлі дэлегатаў. Ды як-жа: інакш і быць ня можа. Дзевяцьсот дэлегатаў гэта ня многа.

— У рабочых усе-б зьмясьціліся. Дарэмна толькі яшчэ гасьцініцы займалі,—гаварылі піонэры, калі прыходзіла да размовы.

Часта ўспаміналі, сышоўшыся, як іх ветла сустракалі рабочыя. Тады найбольш пацешную „гісторыю" расказваў дэлегат Яўхім Шварц.

— Мяне, кажа, падвялі да двух жанчын.

— Хадземце да мяне,—кажа адна.

— Дык ён-жа ўжо да нас прызначан, — перабіла работніца Юркава.

— А што вы там за асэсары такія? Дзяцей гурба...

— Дык і ён з імі будзе,— дзергануўшы мяне за сарочку, адпаліла яна.

Я пашоў у кватэру Юркавых. А першая жанчына штосьці „запела" сабе пад нос і, злосна махаючы рукою, шпарка пашла па тротуары. У сям'і Юркавых было два піонэры Бацька— комуніст. Праз некалькі гадзін я з імі піў салодкую гарбату.

— Вось як, таварышы,—заключыў Шварц,—дзе лепей: у рабочых ці гасьцініцы?

III

НА ЎСІХ ФРАНТОХ БУДАЎНІЦТВА НАША ПРАЦА ЗЬЗЯЕ, ІСКРЫЦЦА.

Цёмна-шэры галоўны корпус унівэрсытэцкага гарадку...

Спакойным выглядаў гарадок: студэнты разьехаліся. Дзевяцьсот парушылі супакой. Дэлегаты прышлі на дзелавую работу.

Дзіву даваўся выкладчык Міхал Антонавіч, які, здаецца, гармідару ніколі ня чуў:

— Няўседлівы народ... Гоман-жа які, хоць вату ў вушы закладай.

Міхал Антонавіч казаў правільна. Постаці дэлегатаў зьнікалі сярод высокіх заляў і карыдораў, рэзалі вушы гучныя сьпевы. Вясковыя дзеці спачатку сароміліся, цісьнуліся каля сьцен, але потым пачыналі адчуваць сябе, як дома.

Сыгнал і ўсе на месцы. Напагатове алоўкі і блёк-ноты. Задача выслухаць даклады т. т. Гайдукевіча і Акуліка.

Кожны даклад з трыбуны пераліваецца ў запісныя кніжкі дэлегатаў.

Паўстае пройдзены піонэрскай організацыяй шлях. Ад барабаннага бою і маршыроўкі — да актыўнага ўдзелу ў соцыялістычным будаўніцтве. Ад барабаннага бою — да выкананьня соцыялістычных дагавароў.

Такі шлях пачаўся з першага Ўсебеларускага зьлёту. Цяпер ён выпрабаваны. Двухсоттысячная чырвонагальштучная армія ленінцаў расьце і загартоўваецца ў клясавых бойках за соцыялізм. Усёй грамадзкасьці з трыбуны зьлёту яна разгортвае політычныя документы свае работы:

— Дагавор з Наркомземам і Белколгасцэнтрам.
— Дагавор з ВСНГБ.
— Дагавор трох організацый.
— Дзяржаўнае заданьне.

Вось над выкананьнем чаго працавала трэцяя зьмена. Вось аб чым яна гаворыць на сваім зьлёце.

Кожны дэлегат узброены рапортам. Кожны рапорт іскрыцца лічбамі перамог.

— У колгас уцягнулі 50 гаспадарак. Засілавалі 100 пудоў. Ачысьцілі насеньня 2.000 пудоў...

— На вытворчасьці сабралі 40 прапаноў. Рэалізавана 35. Прагульшчыкаў выявілі 9...

Ды ўсяго не пералічыш. . Мова рапартаў, мова дэлегатаў — адна мова. Яна кажа,

што —

піонэры мільёнамі дзіцячых рук у штодзеннай рабоце дапамагаюць партыі і ўладзе;

што —

піонэрская арганізацыя кладзе свае цагліны ў агульны мур соцыялізму.

І на сваім зьлёце зьмена вызначыла, на аснове падагульненьня праробленай вялізарнай работы, новыя задачы і лічбы, якія будзе з уласьцівым ёй энтузіязмам ажыцьцяўляць пры дапамозе ўсяе пролетарскай грамадзкасьці.

IV

— ПАСТАНОВЫ ВЫКАНАЦЬ ЗЬЛЁТУ!
— ПІОНЭРАМ—УВАГА І КЛОПАТ!

На пяты дзень работы ў штаб па скліканьні зьлёту зьявілася работніца Кроль:

— Скажэце, калі ласка, дзе гэта піонэры дзеліся? Дэлегатаў няма...

— Ды яны сёньня цэлы дзень у вайсковых лягерах знаходзяцца. А ўчора спартакіяда была... Што вы ня ведаеце?

— Не, ён мне якраз нічога не казаў: і як так.

Работніца супакоілася. Ёй сказалі тут, што зьлёт вайскова-фізкультурнай рабоце аддае многа ўвагі — чаму праведзены і спартакіяда, і выхад у лягеры. Супакоеная жанчына ўцягнулася ў гутарку. Яна працягвала:

— Дзіўлюся я, ведаеце, з гасьцей сваіх. У мяне два піонэры з глухіх вёсак. Але такія акуратныя. Чаравікі чысьціць — і то на лесьніцу выходзяць. Вечарам перад сном, хоць нядоўга, але пачытаюць газэтку мне. Са мною, з мужам аб зьлёце пагутараць. Толькі пра лягеры не сказалі... Добрыя дзеці, шкада толькі, што ехаць ім хутка. І тое кепска, што бачымся мала. Некалі ім.

Так. Дэлегаты ўвесь час былі заняты. Паседжаньні, экскурсіі, сустрэчы з рабочымі—усё гэта чаргавалася адно за адным.

Шэсьць дзён работы зьлёту зблізілі дэлегатаў. Разам хадзілі, разам працавалі—адзінай сям'ёй...

— Я ніколі не забуду зьлёту,—гаварыў у час адпачынку нявысокі піонэр.

ЗА ВУЧОБАЙ

— Мала самому не забыць,— дадаў дэлегат Шварц,— трэба, каб кожны дарослы ведаў аб ім і яго рашэньнях.

Падышло яшчэ некалькі піонэраў. Зацягнулася жывая, дзелавітая гутарка. Але Шварц усіх спыніў. Ён вырваў з напалову сьпісанага блёк-ноту лісток і голасна прачытаў усяму атраду (зьлёт быў падзелен на атрады).

— Я, дзяткор і дэлегат зьлёту, Шварц Яўхім, абвяшчаю сябе ўдарнікам па популярызацыі пастаноў зьлёту сярод усіх дзяцей і дарослых. Выклікаю ўсіх піанэраў нашага атраду.

Далей слоў чуваць ня было, а толькі несьліся гучныя, працяжныя воплескі.

МЮД АЎСКІ МАРШ

„Там за лесам,
там за перавалам..
Таварышы!

Ня гэтакай песьняю
будзем
грымець.

Маладосьць наша
Індустрыйным запалам
Уключана
ў будаўнічую
сецьць.

„Стаяла, думала...
Замры і давай
дарогу.

Маршамі
зьмераем
пратсораў
далячынь.

Мы ставім мішэньню
паджарага
бога
І жарым
скрозь
сінь.

Хто там супярэчыць,
Трыножыць наш разьбег? —
„Штыхамі і карцечай
Цярэбім шлях сабе...

„Там за лесам,
Там за перавалам...
Там за перавалам
ноч і жах.

Там бізун гуляе
па старых і малых.

Грукаюць гарматы—
б-а-а-б-а-х.

У нас, у краіне саветаў
Расьце будаўнічы размах,
Мы крочым, мы йдзем па плянэце,
Мы мчымся агністай камэтай,
Праз холад, праз сьцюжу, праз вецер,
Да сонца, да яснае мэты.
У нас, у краіне саветаў
Расьце будаўнічы размах.

Рамзіны, Брыяны,—
Контры ўсіх парод,
Бачаць збудаваны
У нас завод, завод.
На палёх бязьмежных
Трактароў парад.
Бачыць, і драпежны
Завывае гад.

Але:—
Ад тайгі да Брытанскіх марэй,
На сушы й на моры плянэты
„Армія Чырвоная ўсіх мацней,
Армія Чырвоная Саветаў.

Маршамі
пройдзем
шляхі
да камуны

Праз Пірэнэі,
Вялікі акіян.
Трубы, барабаны—грымеце!
Грайце струны!—
„Мы, маладая гвардыя
Рабочых і сялян...

Сяргей Ракіта.

25-га ліпеня Усебеларускі злёт юных піонэраў
Ленінскі камсамол для кіраўніцтва піонэрскімі атрадамі дай лепшых комсамольцаў ударнікаў!

Будзь гатоў да працы і абароны
ГПА

ОТТО ГРЫБЕЛЬ РАНЕНЫ

НАРЫС Р. КАЛЬТОФЭН

НА БАРАЦЬБУ СУПРОЦЬ ІМПЭРЫЯЛІСТЫЧНАЙ ВАЙНЫ

Палітычная атмосфэра Эўропы ўсё больш і больш абвастраецца. Ужо други раз мы перажываем палітыку абкружэньня, якая ў гэты раз накіравана ня супроць Германіі, але супроць Савецкага Саюзу. Працэс Прампартыі ў канцы мінулага году надта яскрава выкрыў мэтоды імпэрыялістаў, накіраваныя супроць першае ў сьвеце пролетарскай дзяржавы. Узмоцненая падрыхтоўка да вайны з боку Францыі і яе васалаў і зьвязаныя з ёй надзвычайныя экономічныя цяжкасьці, якія гэтыя краіны здолеюць вытрымаць толькі на кароткі час, паказваюць на тое, што грозны момант пачатку новай сусьветнай вайны набліжаецца. Ужо забыты мільёны трупаў апошняй бойні. Ужо ўвесь жах, уся роспач крывавай лазьні народаў ператварыліся ў геройзм. Яны ўжо адчуваюць сябе дастат ова моцнымі для таго, каб задушыць нават слабенькі протэст супроць новых ваенных падрыхтовак, на што паказвае, напрыклад, забарона ў Германіі пацыфіцкай ваеннай фільмы „На захадзе без перамен"—Рэмарка.

Супроць гэтай ліхаманкавай падрыхтоўкі імпэрыялістаў да вайны неабходна мобілізаваць усе варожыя сілы, гэтыя сілы організаваць, каб актыўна выступіць супроць капіталістычных ваенных плянаў, параблытаць іх і разбурыць.

Да сучаснага моманту надта мала зварочвалі ўвагі на прапагандыстычныя магчымасьці мастацтва, ня гледзячы на тое, што значная колькасьць мастакоў далі ў апошнія часы важныя каштоўныя працы антываеннага характару. Дагэтуль ня зроблена ніякіх захадаў, каб іх выкарыстаць на ўсё сто процантаў у барацьбе супроць ваеннай небясьпекі.

Ва ўсякім разе неабходна аднак жорстка адрозьніваць дыфэрэнцыяцый паасобных мастакоў у сэнсе іх сьветапогляду. Адны з іх, у якасьці сьвядомых рэвалюцыянэраў, паказваюць у сваіх творах ня толькі ўсю брыдоту вайны, але і яе карэньні ў капіталістычнай сыстэме і выхад з апошняй шляхам барацьбы за пролетарскую савецкую дзяржаву. Другія зрабіліся супрацоўнікамі вайны пад уплывам пачуцьця і такім чынам, зьяўляючыся ў большасьці выпадкаў цалкам аполітычнымі, усё такі вельмі блізка набліжаюцца да пацыфізму. Гэтую другую групу неабходна ўскалыхнуць, падштурхнуць да заняцьця сьвядомай, актыўнай палітычнай позыцыі. Іх таксама, як і ўсіх наогул мастакоў, неабходна пераканаць у тым, што разьвіцьцё мастацтва зараз магчыма толькі ў лягеры рэвалюцыйнага пролетарыяту які змагаецца, які ў Савецкім Саюзе стварыў для сябе першую пролетарскую дзяржаву. Што загэтым і мастакам таксама неабходна выступіць на абарону гэтай рабочай дзяржавы. Раскол у мастацкім лягеры існуе ўсюды. У якасьці спэцыяльнага прыкладу прыводжу Дрэздэн. Не таму, што ў гэтым горадзе становішча зьяўляецца асабліва спрыяючым—бо гэта не адпавядае сапраўднасьці — але таму, што я асабіста найбольш знаёмы з Дрэздэнскімі ўмовамі.

Дрэздэн зьяўляецца асабліва цікавым прыкладам іменна ў тым сэнсе, што якраз тут у апошнім годзе нямецкія фашысты заснавалі сваю першую мастацкую фракцыю і пад іх перамоглым уплывам знаходзілася кіраўніцтва выстаўкі вольнага мастацтва. Немагчыма было даць больш яскравага прыкладу таму, у якой меры фашызм няздольны будзіць творчыя сілы ў галіне мастацтва. Здавалася табе як быццам цябе перанесьлі ў эпоху плюшавага мэблю і буржуазных цацак Вільгельмаўскай Германіі. Сухая поза — без зьместу, без палёту. Усё той самы „герой" Гітлер, аб якім добра вядома, што ён уцёк з Мюнхену ў 1923 г., калі там пачало пахнуць порахам. А побач дзяцінная романтыка пералётных птушак даваенных часоў, як быццам ніколі ня было ні пяцігадовай сусьветнай вайны, ні жудаснай пасьляваеннай эпохі. Але і з тэхнічнага боку работа дрэнная. Галоўная мэта: сьвядомае ўніканьне заняць якую-колечы позыцыю ў адносінах да вострых пытаньняў сучаснасьці, сьвядомае жаданьне ўсыпіць масы, адцягнуць іх вочы ад новых капіталістычных ваенных махінацый, жаданьне палегчыць магчымасьць, калі падыйдзе час, захапіць гэтыя масы нечакана.

Паміж сьвядомымі фашыстамі і рэволюцыйнымі мастакамі размясьціліся ўсе астатнія напрамкі, якія мараць аб падвоблачных сфэрах, аб мастацтве для мастацтва. Побач з імі цэлы рад тых мастакоў, якія ў большасьці балюча адчуваюць цяжкасьці нашай эпохі, але хістаюцца. Яны бачаць і разумеюць усю жахлівую брыдоту сучаснага жыцьця, яго бязвыхаднасьць, яны таксама ўмеюць — нярэдка вельмі ўдала — перадаць гэта па-мастацку як з тэматычнага, так і з тэхнічнага боку. Але ўсё-ж такі. Яны баяцца выйсьці на адзіны магчымы шлях, бо гэты шлях вядзе— страшна падумаць—у сфэру політыкі. А гэта яны па-старому лічаць парушэньнем сьвятых правоў мастацтва.

Яны прыглядаюцца да барацьбы рабочай клясы ў якасьці нерашуча настроеных спачувальнікаў. Яны не зразумеюць яшчэ

ОТТО ГРЫБЕЛЬ Клеры 1916

што недастаткова быць назіральнікамі, нават такімі, што разумеюць справу, што неабходна стаць у яе рады і змагацца разам. З імі неабходна весьці дыскусію, пераканаць іх, што іх творчасьць мае зараз політычны зьмест, выяўляе пэўную праўду, нэгатыўную позыцыю, што гэтая позыцыя, нават калі яны ня пойдуць па гэтым шляху пасьлядоўна аж да канца, зьяўляецца ня гледзячы на ўсе добрыя пажаданьні, падтрыманьнем пануючай клясы.

Толькі мастакі-рэволюцыянэры, якія актыўна змагаюцца, могуць паказаць сапрадны твар вайны, той вайны, якую адзін з нямецкіх генэралаў прыраўняў, як вядома, да курсу курортнага лячэньня. Толькі яны выкрылі сапраўдную сутнасьць пасьляваеннай эпохі з яе галоўнымі „героямі вялікай эпохі" бездапаможнымі калекамі, ахвярамі бязвыходнай нэндзы. І перш за ўсё гэта толькі яны зразумелі закулісны бок вайны і тых, хто сапраўды зрабіў яе апошняй крыніцай сваіх даходаў. І гэта разуменьне вывела іх на адзіны шлях, шлях канчатковага зьнішчэньня бязупыннае пагражаючай небясьпекі: на шлях барацьбы супроць існуючага грамадзкага ладу, аж да канчатковай перамогі пролетарыяту.

У фашыцкім лягеры ў галіне мастацтва адыгрывае галоўную ролю Вальтэр Гаш, які ў мінулым годзе пазнаёміў нас са сваім жанрам. Аднак карціна асабліва прышлася да смаку фашыстам. Яна называецца „Нямецкая раніца". Сонца ўзыходзіць. У яго праменьнях разьвяваецца сьцяг з кручкаватым крыжам.

Трое маладых гітлераўцаў прыглядаюцца да сантымэнтальнага краявіду. Маленькія кветкі на пярэднім пляне надаюць замыслу яшчэ больш ненатуральны і фальшывы характар. Сапраўды не разумееш; калі тры героі вышлі падыхаць сьвежым паветрам раніца, дык надзвычайна сьмешнай здаецца іх геройская поза, а калі яны ўдзельнікі сучаснага бою, дык наўрад ці мог-бы так адкрыта разьвявацца сьцяг, бо тых, хто трымаў яго адразу-б пранізалі кулі. Нават самі „героі", ня гледзячы на ўвесь свой героізм, напэўна не захацелі-б быць дабравольнай мішэньню для супраціўніка. Такім чынам увесь замысел зьяўляецца агіднай фальшывай выдумкай, салодзенькай романтыкай, што мае на мэце замаскаваць істотны твар вайны. З імпэрыялістычнай вайной знаёміць нас Грыбель, чалавек, з якім ужо добра знаём рэволюцыйны пролетарыят Германіі. „Знарад папаў". Хто са старых салдатаў франтавікоў ня ўздрыгнецца ад жаху, успомніўшы пра тыя мінуты жахлівай няўпэўненасьці, калі вакол узрываюцца міны, што праз хвіліну могуць прынесьці яму сьмерць або калецтвы, каго ня нудзіць пры ўспамінах аб тых грудах чалавечага мяса, што ва ўсе бакі разьлятаюцца па паветры пасьля ўзрыву, аб крывавых рэштках людзей поўных жыцьцёвай цяплыні, поўных надзей.

Ізноў перажываеш усё пекла вайны, калі бачыш акварэль „Клеры 1916 г.". Не, там не разьвяваюцца сьцягі, з якімі ў бой скрозь агонь ірвуцца дабраахвотнікі, там у людзей на вуснах няма гімну ў гонар Германіі, але праклёны па адрасе таго ладу, які заганяе людзей у такое пекла. Романтычная легенда аб баі пад Лячгеморскам 1914 г., дзе добраахвотнікі жадалі ісьці ў атаку пад гукі нямецкага гімну, ужо пасьпела разьбіцца ўшчэнт. Наадварот, шмат хто з гэтых добраахвотнікаў, якія яшчэ толькі-што вышлі з дзіцячых гадоў, тады ў момант сьмяротнага жаху прызывалі матчына імя. Але маткі ня слухалі іх, бо яны самі добраахвотна ахвяравалі сваіх сыноў на алтар разбойніцкай сыстэме і з гордасьцю паглядалі на пашарпаныя трупы сваіх дзяцей. „Клеры 1916 г.". Пад гранатным агнём разьлятаюцца на кавалкі самыя моцныя дрэвы. Пагібель захапляе без разбору здаровых і тых, што ўжо параненыя. Зьнішчаецца ўсё да чаго яна дакранаецца. Траскочуць і ламаюцца санітарныя павозкі. Разрываюцца на шматкі іх седакі. Ляцяць забітыя з тварам перакрыўленым грымасай пакуты, іх адубелыя пальцы выцягнуліся ўперад у барацьбе са сьмерцю. У апошні момант іх вусны раўлі ад болю і так захапіла іх сьмерць. Няма ў гэтым ніякай героічнай позы. Так паміралі „героі".

А вось портрэт таго, хто быў толькі паранены ў гэтай пякельнай суматосе, каму ўдалося вырвацца жывым з гэтага жахлівага пекла. Ён пакідае фронт. На твары роўнадушша да ўсяго, што робіцца навакол. Магчыма яго яшчэ нагоніць які-небудзь зблуканы асколак знараду. Зьнішчэньне лютуе за яго сьпіной, даходзіць яшчэ да яго. Абадраны, у лахманох ён пакідае свой пост „героя". З часовай перавязкі кроў цячэ па ілбэ, на твары. Цэннасьць чалавека, чалавечая годнасьць? Ды хто-ж зараз клапоціцца аб гэтым. Раны паляць агнём, нэрвы нацягнуты да апошняй ступені. Толькі адна думка завалодала мазгамі: ня думаць ні аб чым, адпачыць, адпачыць адпачыць.

А бацькаўшчына будзе сьпяшацца як мага хутчэй зрабіць яго здольным да геройскіх дзеяньняў. Яна за гэты час, не пакладаючы рук, працавала над гэтым. Навошта ж існуе родная навука? Шаноўныя вучоныя людзі спаборнічаюць паміж сабой у тым, каб лепш прыслужыцца кожны сваёй бацькаўшчыне, кожны свайму роднаму, усемагутнаму Молёху—капіталу. Што там знарады са страшэннай выбухнай сілай, яны пусьцяць у ход усе сродкі фізыкі і хэміі. Электрычнасьць. Газ. Вось узрываюцца маленькія гранаты. Разыходзіцца навакол жоўтаваты дым. Паветра робіцца няпрыемнае, салоджанага смаку. „Фосген". Хутчэй нацягвай процігаз. Спазьніліся. Выцякаюць вочы. Пачынаюцца ваніты. Не хапае паветра. Зараз ужо не патрэбны ні кулямёты, ні ручныя гранаты—сьмерць захапіла свае ахвяры. (Атручаная газам кулямётная каманда). А ў хвіліну зацішша „героі" маюць нават час, каб разважаць аб тым, калі гэта і іх разарве граната або задушыць газ. Яны дрыжаць ад холаду. Адубелым, настрашаным узрокам глядзяць салдаты ўперад насустрач жахлівым сьмяротным перажываньням, якія падсьцерагаюць іх кожную мінуту, кожную сэкунду. На чыю-ж гэта карысьць? Там у хаце амаль у кожнага жонка, дзіця, у аднаго майстэрня, другі працаваў ва ўстанове, трэці стаяў ля станка. Ня шмат-чаго мелі яны. Але былі людзьмі, карысталіся правам спадзяваліся на будучыню. А зараз. За што? (Магіла). Нават, мінула зацішша ці блізкім тыле, не даюць успакаеньня. Патранташы, ручныя гранаты за поясам, сьляды з нішчэньня навакол ніколі не даюць ні на хвіліну забыцца, дзе яны зараз. Калісьці дома ў мірныя часы яны чулі ня раз, як абывацелі сьпявалі на ўсялякія лады песьню аб героі. Зараз героі—гэта яны, але геройства выглядае зусім інакш, чым у тыя часы. Ніякай велічнасьці. На тварах заморанасьць ды абыякасьць, а ў вачох чытаеш адзінае жаданьне: каб толькі хутчэй канец.

І надышоў канец... Усюды разьвяваліся яшчэ абрыўкі плякатаў: „Бацькаўшчына ніколі не забудзецца аб сваіх героях". Але ў сутарэньнях сядзелі тыя самыя героі, што на працягу чатырох год пераносілі пакуты, на працягу чатырох год абаранялі бацькаўшчыну. Яны і зараз там сядзяць. Яны абаранялі бацькаўшчыну, але былі яны для яе толькі аб'ектам драпежніцкага ўзбагачэньня і больш нічога. Рукі ды ногі паабрывала граната. І зараз сядзіць ён, бездапаможны герой на карачках у сваей каморцы. Па сьценках разьвешаны ордэны і ганаровыя адзнакі. Ён атрымаў іх ад яго вялікасьці, кайзэра, які схаваўся ў Дорне, ратуючыся ад гнева свайго народу. А там за вакном сутарэньня кіпіць жыцьцё, якое інваліду вайны ніякіх радасьцяй даць ня можа. Але Грыбэль дае малюнак ня толькі гэтых вынікаў вайны, ня толькі нэндзы інваліда. Ён, у якасьці рэволюцыянэра, заглядае па-за кулісы „Патрыётызму", замілаваньня да бацькаўшчыны, усяго таго, што наогул называецца прыгожым сказам. Ён зразумеў сапраўдны лёзунг: прыбытак перш за ўсё. І вось на пярэднім пляне іншага акварэльнага малюнку ён ставіць асьлеплага салдата. За яго сьпіной ён будуе капіталістычны сьвет з усёй яго магутнасьцю. А вось там далёка ў глыбіні зусім мізэрная фігурка капіталіста, што лічыць свае банкноты. Навакол яго дапамоцнікі і паны ўсіх адценьняў. Ніякай розьніцы паміж імі няма, ці то рабіны ці каталіцкія або расійскія праваслаўныя папы: Усе яны марыонэткі ў баронаў індустрыі. Яны, выконваючы загад начальства, урачыста вітаюць генэрала, што праяжджаў па моры чалавечых трупаў. А жанчына - пакуль яна маладая, проста тавар прызначаны для падтрыманьня і асалоды драпежніка, а потым, як і ўсе астатнія, звычайнае рабочае быдла. А калі каму-небудзь з абрабаваных прышло жаданьне выступіць на барацьбу супроць гэтай сыстэмы, дык на гэты выпадак стаіць на заднім пляне гатовы да паслуг прадстаўнік дзяржаўнай улады, пры дапамозе якога вінавайца непара каў зьнікае ў турме, якой цяжкі корпус узвышаецца побач. А ў далячыні дымяцца цэлыя Эссэны фабрык, сымболь нашага часу. А з правага боку ўжо глядзіць з пагардай па ўсё гэтае награмаджэньне пошласьці двурушніцтва рабочы, зашпілены ў салдацкі мундзір: яшчэ хвілінка, і ён пагоніць да чорта усю гэтую погань. Спробу выразіць сучаснасьць з усімі яе супярэчнасьцямі і паказаць выйсьце з гэтага становішча ў паўстаньні прыгнечаных супроць пануючай сыстэмы робіць Ганс Грундзіг. Ён нам пак звае рабочую дэмонстрацыю ў момант яе зьверскага разгону поліцыяй, гэтым катам ва службе ў пануючай клясы. На жаль, яшчэ мастак адчувае некаторыя цяжкасьці ў галіне композыцыі. Яму не ўдаецца яшчэ ахапіць такую вялізную масу. Але табе ўсё-ж зразумела, як адкрыта ўжо разгараецца бунт супроць поліцыі. Падымаюцца сьціснутыя кулакі з пагрозай поліцыі, больш сьмелыя адзінкі ўжо хапаюць за лейцы, прабуюць сьцягваць з коняй полісмэнаў. Карціна паказвае шлях, па якім ідзе пролетарыят ад дэмонстрацыі да адкрытай барацьбы супроць пануючай улады.

Гэты шлях, шлях рашучай клясавай барацьбы, адзінае выйсьце з тупіка капіталістычнай сыстэмы, адзіны спосаб недапушчэньня да новай імпэрыялістычнай бойкі паказвае таксама апошняя карціна Грыбэля,—Інтэрнацыянал. Ідзе рабочая дэманстрацыя. Рабочыя пяюць пролетарскую песьню барацьбы: Інтэрнацыянал. З розных бакоў: з фабрык, з майстэрняў, з установ сабраліся яны і стварылі магутны картэж. Дзесьці з-за горызонту выплываюць усе новыя бясконцыя рады. Пад націскам іх магутнага маршу нашчэнт разьлятаецца фашыцкая небясьпека. Надойдзе дзень, калі перад іх разгорнутым фронтам распадзецца капіталістычнае грамадзтва, а разам з ім зьнікне небясьпека імпэрыялістычнай вайны.

(Пераклад з нямецкае мовы).

ГУДУЦЬ АНТЭНЫ Фото-эцюд УЛ. СЕМЯНЯКІ.

ЗОЛЬ АДРЫВАК З П'ЕСЫ „АГНІ ПАЛЕСЬСЯ“

М. Б. ЛІСЬЦІНАВА

П'еса „Агні Палесься“ напісана на тэму аб стрэкапытаўскім паўстаньні на Гомельшчыне ў сакавіку 1919 г. Несьвядомая частка чырвонаармейцаў Тульскае брыгады, сформаваная пераважна з сялянства, нездаволеная кватэрнымі ўмовамі, дрэнным харчаваньнем і абмундыраваньнем, пад уплывам дзейнасьці контррэволюцыйнае падпольнае арганізацыі „Паўстанцкі комітэт Палесься“, а таксама спровакаваная шпіёнамі абяцанкай адпраўкі па дамох і інш.—узьняла паўстаньне пад кіраўніцтвам старога афіцэра эсэра Стрэкапытава.

Горад Гомель апынуўся, ў руках мяцежнікаў, якія пакінулі фронт. Ня маючы магчымасьці зьнішчыць паўстаньне ўласнымі сіламі, партыйнае кіраўніцтва, група комуністаў разам з чакістымі, інтэротай занялі готэль „Савой“, дзе парашылі абараняцца ад мяцежнікаў, у надзеі хуткага атрыманьня дапамогі з суседніх гарадоў.

Мяцежнікі пачалі бомбардыроўку „Савою“ і калі готэль быў амаль-што зруйнаваны, застаўшаяся ў жывых частка комунараў прымушана была здацца стрэкапытаўцам. Далей—шлях пакутаў, зьдзекаў, катаваньняў.

Падасьпеўшыя з вакольных гарадоў чырвоныя атрады, рабочыя партызаны праз некалькі дзён зьнішчылі мяцеж, але лепшыя змагары-комунары загінулі, зьверскі замучаныя стрэкапытаўцамі.

Аўтар.

Памяшканьне для салдат, казарма, пабітыя вокны, сьцены з абабітай штукатуркай. Ложкі чырвонаармейцаў, вялікі стол. Некалькі чалавек ляжаць на ложках.

Галаў (устае з ложку і падыходзіць да акна). Вецер. Вясна на двары, а вецер як увосень халодны... (Залепліваe газэтай дзірку і ідзе назад на ложак).

Міртаў. А сакавік вясеньні месяц?

Галаў. А ты думаў што?.. Вясеньні!..

Міртаў. Ну, не падобна на вясну.

Лірнец. На Беларусі вясна заўсёды позьняя, балоты палескія пакуль прагрэе сонца, дык усе лёдам ад іх вее.

Суднік (нацягвае шынэль). Ціха, вы, чэрці, цяпер-жа мёртвая гадзіна.

Галаў. Як памрэш—тады будзе мёртвая, а цяпер жывая і мы жывыя.

Міртаў. Уначы пацукоў ловіш, ці якога ляду?

Суднік. Супакойцеся-ж вы, драць вашу маць...

Галаў. Вецер на кастылёх па казарме ходзіць, а ён зад адставіў і ляжыць.

Лірнец. А вунь яшчэ адзін. (Паказвае на адзін з ложкаў). Кузьма! А, Кузьма.

Кузьма. Ну, чаго ты?

Лірнец. Сьпіш?

Кузьма. Так... Крыху.

Лірнец. Ну, дык і сьпі. (Паўза).

Суднік. Нула... (Падымаецца з ложку).

Галаў. Падняўся?

Лірнец. Загаварыў?..

Суднік. Ды дзе чорта з два засьнеш, калі вы як гракі... Кгы... кгы...

Галаў. Атрымаў я ўчора пісьмо з дому.

Суднік. Ну?

Лірнец. Як там?..

Галаў (садзіцца на ложку, ногі пад сябе). Дрэнна там.

Лірнец. Дрэнна?

Галаў. Дрэнна, браткі... Вясна, пахаць... зямля прэе, гной... а араць няма каму, гной вазіць—сілы няма... Жонка штодня пішуць, працуе, працуе-б'ецца, як рыба аб лёд... А... (Махае рукой). Жонка піша—моліць, просіць—прыедзь на праміла бог, а тут—дзе-ж...

Лірнец. Прыедзь?

Міртаў. Прыедзь. Дзе-ж ты прыедзеш?.. Тут, чаго добрага, з дня на дзень на фронт папруць... Яшчэ пад куст куды заедзеш, або ў зямлю, а не дамоў...

Лірнец. Я тое-ж самае...

Міртаў. І ты... (з усьмешкай). Ды што ты,—верабей. Зьляцеў з гнязда—адна пакасьць засталася, а мы... Ну і ўсё...

Міртаў. Багатыр... Не такі-ж я галадранец, як ты. У мяне, дый во (паказвае на Галава і Судніка). І ў іх тое самае... Зьляці з гнязда, дык дзеці з голаду паўміраюць, жонка ў рэску высахне.

Суднік. Ня то ў трэску, у зямлю ўвойдзе.

Кузьма (холадна). Э, так ужо і ўвойдзе... ваявалі людзі, ня мы адны—і жонкі цэлыя былі.

Галаў. Ну, ты там...

Кузьма. Сказаў-бы другі проста: не хачу ваяваць, страх дамоў ахвота; жонка, думае другі, з кім-небудзь сьпіць.

Лірнец. А ты думаеш ня сьпіць? Далібог-жа сьпіць! Я сваю чапялу знаю: я знаю: я з дому, дык яна... фэрць... толькі хвост дугой.

Кузьма. А пачнеш так пра дом, ды пра жонак штодня гаварыць, дык і мерцьвяку захочацца дамоў... Нышчэ гэта!

Міртаў! Дык я-ж і кажу—ня трэба ныць, плакаць (становіцца ва ўвесь рост), а проста, рашуча гаркнуць усім разам— ня хочам ваяваць, адпускай, так вашу... дамоў... і ўсё. Што, ня праўду казаў падпольшчык той, арацель?.. А?

Кузьма. А фронт?

Галаў. Чорт з ім!

Кузьма. А рэволюцыя?

Суднік. А што нам?

Міртаў (аглядаецца). Хай жыды пaваююць. А мы—даволі.

Кузьма. А нам ня трэба?

Міртаў. Паваявалі... Досыць... І германская, і японская, а цяпер дадумаюцца скора і кітайскую якую... Не, годзі!

Кузьма. Ваююць усе, брат. Мала ў нас... Ёсьць і яўрэі... Яшчэ сколькі.

Суднік. Ат, прасі капейку...

Галаў. Чорта яны наваююць... З нашымі бабамі на печы.

Кузьма. Эх... Вы. (Махае рукою). Усёроўна... сьцяны не разаб'еш... Несьвядомыя вы, хлопцы... Вось што тут... (Адыходзіць да свайго ложку).

Галаў. А ты сьвядомы?.. Пфэ! (Плюе).

Міртаў. Даўно ты стаў такім?

Суднік. З якога часу?

Кузьма. Справа ня ў часе, а ў сьвядомасьці, у вытрыманасьці (кладзецца).

Лірнец. Ну, годзе. (Разыходзяцца. Уваходзіць Карнач).

Галаў. Ты дзе гэта быў?

Карнач. Хадзіў... На горад.

Галаў. На горад?.. (З усьмешкай глядзіць на яго)

Суднік (дастае са скрынкі гармонь). Скачы лепш, хлопцы! (Міртаў адыходзіць да вакна).

Лірнец. Грай! Паскачам...

Суднік (грае на гармоні).

Лірнец (да Карнача). Ну...

Карнач. Гну.

Лірнец. Паскачы... (Выбірае месца, скача, і няўмела прысядае, падае).

Карнач. Лоўка! (Сьмяецца).

Галаў. Маладзец! (плескае ў далоні).

Карнач. Эх... Вы... (Выходзіць).

Усе. Ну-ну... Карнач. Тупні...

Міртаў (ад вакна). Пакажы ім, як скачуць у нас... не падкачай толькі.

Карнач. Музыка, грай весялей. (Усе абступаюць кругам).

Суднік. Гоп, кума, не журыся... (Наігрывае. Карнач пачынае скакаць, прыпявае).

Галаў. Лоўка, Цімох! Маладзец. Лоўка, Карнач!

Суднік. Дай я... крутну. (Выходзіць на круг. Уваходзіць Клок).

Суднік (перастае іграць). А-а-а, таварыш Клок.

Клок. Здарова, ваякі!

Галаў. Здароў!

Клок. Весяліцеся?

Карнач. Нуду разганяем...

Клок (сьмяецца). Хе-хе. Нуду разганяеце... Занудзіліся? Хе-хе.

Лірнец. Скачам... Плачам... і...

Клок (садзіцца). Скачаце... скачаце, скачаце — пакуль зануздаюць.

Суднік і Галаў. А што? Новае што-небудзь?

Клок. Што... (асьцярожна аглядваецца). Здаецца, усе свае?

Карнач (паглядае на Кузьму нерашуча). Нібы ўсе.

Клок (амаль шопатам). Вас адпраўляюць на фронт. Хе-хе.

Суднік. На фронт?

Лірнец. На фро-н-т?!

Клок. На фронт... Гэтымі днямі... Сам чуў.

Міртаў. К чорту!

Клок. Супроць Пятлюры... (Ківае галавою). Ох, мала хто з вас адтуль вернецца жывы... Хе-хе... Мала...

Галаў. Чаму так?

Суднік. А што?
Карнач. Хіба так страшна?
Клок. Ды што... Прапашчыя вы людзі.
Лірнец. А ты гавары што... Чаму?
Галаў. Можа пятлюраўцы прапашчыя, а ня мы.
Клок. Ды дзе там. У яго-ж... Ды на што нам ведаць.
Лірнец. Ну... ну...
Суднік. Кажы...
Міртаў. Кажы проста... Чаго цягнеш.
Клок (з хітраватай усьмешкай). Калі людзі, якія самі бачылі, што (аглядваецца), што ёсьць у яго такая машына... Хехе... Ад француза прывёз.
Лірнец. Ад француза?
Суднік. Ды не перабівай.
Клок. Машына гэтая такая, што як пусьціш яе ў ход, дык людзі, як снапы, і кладуцца, і кладуцца, і кладуцца.
Усе. Ну?
Кузьма (саскаквае з ложка). Брэшаш!!
Усе (агульны рух). Ну... ну... ты...
Карнач (з пагрозай). Ты... Кінь гэта!
Кузьма. Сволочы, паапальшчыкі! (ідзе на ложак).
Клок (зьбянтэжаны) Ну, дык цяпер... Хе-хе... Скачэце... А мне некалі...
Міртаў. А як астатнія (хоча ісьці) чырвонаармейцы?
Клок. Ведаюць.
Суднік (ціха). Быў і ў іх?
Клок. Хе-хе... Быў. Шкадуючы вас... Хе-хе... Дзе не пабудзеш.
Лірнец. Ох, ты... (шэпча на вуха Клоку). Глядзіце...
Клок. Можа даць вам што? Вы не зявайце...
Галаў. Дай (Клок дастае з-падкрысы некалькі раклямацый). Наце... бярыце... (аддае) Палескі Комітэт клапоціцца аб вас...)
Кузьма. Вон з казармы!
Галаў (падыходзіць бл зка). Ты...
Кузьма. Я...
Галаў. Маўчы лепш!
Кузьма. Ніколі!
Галаў. А інакш... (сьціскае кулак). Убачыш багародзіцу. (Усе насоўваюць).
Кузьма. Палохаеце?
Галаў. Папярэджваем.
Кузьма. Дарэмна. Я не адзін—нас многа, мільёны пролетараў і беднякоў!
Міртаў (ад вакна). Ідуць... (да Кузьмы). Глядзі-ж...

Уваходзіць Лебядзевіч, Кліменка, Бруевіч, і некалькі вайсковых, між іх: Малевіч, Чудзін — пазадзе Зіманаў.

Лебядзевіч (акідвае вачыма памяшканьне). Тут крыху прастарней .. Зьбірайце сюды чырвонаармейцаў.
Чудзін (Зіманаву). Заві з бліжэйшых кватэр.
Зіманаў. Слухаю. (Выходзіць. Клок хоча выскачыць за ім. Кліменка заўважвае яго).
Лебядзевіч (да Бруевіча). Разлом, брат. Ні аднае казармы не засталося.
Бруевіч. Нічога, усё з часам абгонім
Кліменка (да Клока). Эй!
Клок (аглядаецца). Я?
Кліменка. Ты, ты.
Бруевіч. Можа адзін з тых?
Лебядзевіч. А хто-ж.
Кліменка. Ты, грамадзянін, што тут робіш?

(Чырвонаармейцы пераглядаюцца).

Клок. Я... Прыходзіў да знаёмага тут...
Кліменка. (Ня зводзіць з яго воч). Да знаёмага? Падыйдзі-жа сюды. (Клок бокам падыходзіць).
Малевіч (хмурыцца, закурвае).
Кліменка. Да каторага-ж ты заходзіў?
Клок (нерашуча). Да гэтага... паказвае на першага папаўшага пад руку Лірнеца.
Лірнец (сплоханы хаваецца за плечы)... Не... не... я яго ня знаю. (Клок аглядаецца на бакі).
Кліменка. Ага..
Міртаў (выходзіць наперад). Ён ходзіць да мяне, сваяк мне.
Кліменка (кусае губы). Да цябе? (З усьмешкай). Ён табе сваяк?
Мітраў. Сваяк.
Клок (узрадаваны). Ага... Ага, радня.
Кліменка (выцягваецца на ўвесь рост). Радня? (Грозна да Міртава). Ты што лжэш!
Кузьма (падыходзіць, спакойна паказвае на Клока). Вазьмеце яго.
Мітраў (спакойна Кліменку). Нісколькі.

Кліменка (Бруевічу). Памажы абыскаць. (Падыходзяць да Клока).
Клок. У меня няма нічога.
Кліменка. Убачым.
Клок (адступаецца назад). Што ж гэта... (Паглядвае на чырвонаармейцаў і камандзіраў) Братцы?
Чудзін. У чым справа, таварыш Кліменка? Нашто вобыск?
Кліменка. Таварыш Чудзін! Не мяшайце.
Малевіч. Вы у нас, у казарме.
Кліменка. Ведаю. (Бруевіч абмацвае Клока)
Лебядзевіч. А вы ў нас у горадзе. (Падыходзіць да іх). Я вам растлумачу... (Да Кліменкі). Рабі сваё. (Гутарыць ціха з командзірам).
Кліменка. Дысцыпліны ў нас няма... Вось што (Бруевіч дае яму некалькі паперак, знойдзеных у Клока).
Кліменка (чытае іх).
Малевіч (гутарыць з Лебядзевічам). Гэта паклёп... Я ня веру (Міртаў ціха выходзіць з казармы).
Чудзін. Я таксама.
Кліменка (да Клока). Ты арыштаваны! (Дае сьвісток).
Малевіч (моцна). Паклён на нас.
Кліменка (шчурыцца). Паклёп, кажаце? (Кідае яму паперку). Прачытайце!
Уваходзяць два чырвонаармейцы: Ян і Чан-Фу.
Кліменка (паказвае на Клока, які стаіць увагнуўшыся). Завесьці у ЧК. Я скора буду. (Чакісты выводзяць Клока).
Клок. Братцы!..
Кліменка (да команд іраў). Дысцыпліны ў вас няма... (Да чырвонаармейцаў). А вы... (аглядваецца), дзе-ж ён... (шукае Міртава) няма ўжо... (Да чырвонаармейцаў). Ганеце ад сябе такіх сабак.. Да дабра вас не давядуць.
Малевіч (хмуры ходзіць на казарме, курыць).

(Уваходзяць чырвонаармейцы).

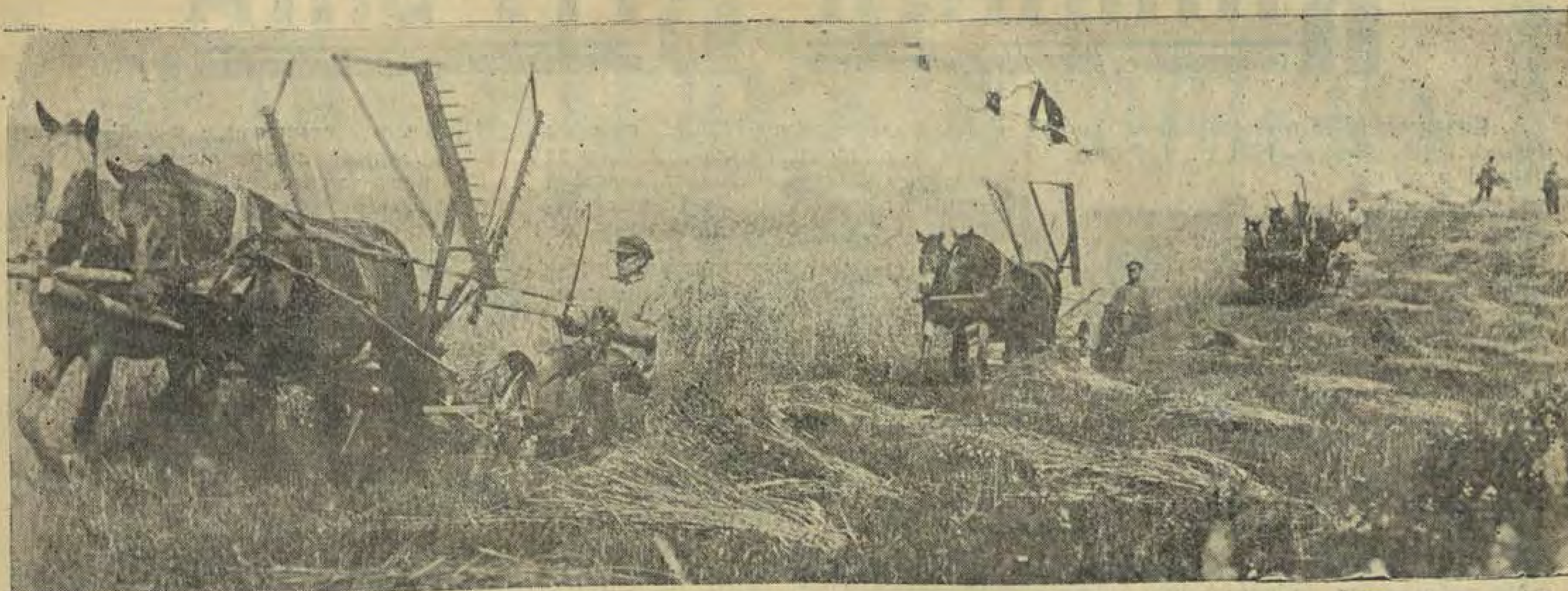
Зіманаў. Прывёў.
Чудзін. Мала.
Зіманаў. Ідуць там...
Малевіч (ціха). Папярэдзіў?
Зіманаў (таксама). Папярэдзіў.

Разыходзяцца. Чырвонаармейцы гутараць паміж сабою, а Кліменка, Лебядзевіч і Бруевіч—паміж сабою. Уваходзяць яшчэ чырвонаармейцы.

Чудзін. Можна пачынаць.
Лебядзевіч. Прашу, таварышы, увагі.
Чудзін. Ціха! (Чырвонаармейцы крыху суціхаюць).
Лебядзевіч. Мы сабралі вас сюды, таварышы чырвонаармейцы, каб абвясьціць вам...
Галасы. Ведаем. Не падвядзем.
Чудзін. Ціха!
Лебядзевіч. Чырвонаармейцы! Да райкому дайшлі нядобрыя чуткі. (Чырвонаармейцы прыціхаюць). Паводзіны вашых дэлегатаў... варожасьць узаемаадносін... усё гэта паказвае нам, што сярод вас неспакойна. Вось такія суб'екты, як гэты, што толькі арыштавалі ў вас,—уносяць паніку, разносяць розныя плёткі. Таварышы... прызываю вас. Цурайцеся такіх, ганеце іх. (Паміж чырвонаармейцаў чуваць стрыманы смех). Учора ваша камандваньне атрымала загад аб адпраўцы на фронт.
Галасы. Ня пойдзем! Адпраўляй дамоў! Абутак дай!
Кліменка. (Усхапляецца, грозна). Што такое!.. (Малевіч злосна крывіцца). (Да Чудзіна). Ускладаем на вас адказнасьць за палкі.
Голас. Няма чаго!
Чудзін. Ціха... (Аглядаецца на Малевіча і перагнуўшыся да яго нешта шэпча на вуха, той паводзіць брывамі і ўсьміхаецца).
Лебядзевіч. Чаго ўсе разам? Хто незадаволены чым—выйдзі і скажы. (Маўчаньне). Ну? што-ж?
Голас. Мы ўсе.
Лебядзевіч. Ня думаю... (Паўза). Загад вам абвешчаны. (Да командзіраў). Заўтра наступленьне... Будзьце гатовы... А калі хто адмовіцца ісьці—будзе лічыцца дэзэртырам, здраднікам, ворагам рэволюцыі. (Маўчаньне). А з ворагам рэволюцыі (моцна) вы ўсе ведаеце, як робяць тыя, хто кроў пралівае за рэволюцыю.
Галасы. Дык мы ня тое... Што-б там як... Мы толькі ваяваць ня хочам.
Малевіч. Скончана. Больш ніякіх гутарак. (Чырвонаармейцы зьдзіўлена паглядаюць на яго). Заўтра ўсе па сваіх батальёнах.
Чудзін (моцна). Командзіры рот! Вы адказваеце за свае роты, заўтра выступаем.
Галасы. Як? Што такое? Назад павярнуў?
Чудзін. К парадку!..
Кліменка (ускаквае на лаву). Чырвонаармейцы!..

Заслона

ПА КОЛГАСАХ

Жніво „Новы шлях“. Фото Ляндзбэрга

Касьба „Трудавік“. Фото Ляндзбэрга

Праполка „Першае Мая“. Фото Ляндзбэрга.

Кніжная Вітрына

А. Бязыменскі—Стрэл (вершавая комэдыя). БДВ., Менск—1931 г., 148 стар. Цана 1 р. 50 к.

Вядомая комэдыя Бязыменскага вызвала значныя спрэчкі ў сучаснай крытыцы. Зьмест яе нескладаны: у трамвайным парку ідзе барацьба ўдарнай комсамольскай брыгады за палепшаньне вытворчасьці, за індустрыялізацыю краіны. Усё старое, варожае, што і партыю і пролетарыят ганьбіць сваею прыналежнасьцю да іх, супроцьдзейнічае брыгадзе, даводзячы менш устойлівых маладых брыгадзіраў да самагубства.

Бязыменскі бічуе партбюрократаў, у якіх папера выела мазгі, для якіх папера ўсё, а жыцьцё нішто.

Але пабудаваная на прынцыпах „Літфронту" гэта комэдыя не пазбаўлена раду буйных недахопаў.

Трэба падкрэсьліць комсамольскі „авангардызм" і той факт, што барацьба з клясавым ворагам і правым ухілам, які перад ім капітулюе, яўна падмяняецца ў п'есе барацьбой з кар'ерызмам, з мяшчанствам розных „парт-цётак". Схэматычнае спрашчэнства спараджае, і арэшце разбройваючую думку аб надзвычайнай лёгкасьці барацьбы з адмоўнымі зьявішчамі.

Пераклад комэдыі зроблены Юліем Таўбіным.

Платон Галавач—Спалох на загонах (аповесьць). Менск, БелДВ.—1931 г., 180 стар. Цана 75 кап.

Новы твор Платона Галавача „Спалох на загонах" паказвае, што аўтар шчыльна падыйшоў да актуальнейшай проблемы сёньнешняга дня, проблемы соцыялістычнай рэконструкцыі вёскі.

Галавач падае вясну 1930 г., прылівы і адлівы ў колгасах, галавакружэньне ад посьпехаў. Складаны пераплёт клясавай барацьбы на вёсцы глыбока ўскрыты аўтарам.

Галавач паказвае кіруючую ролю рабоч х гораду і партыі. „Цікавым зьяўляецца тое, што проблема суадносін кіраўнікоў колгасным рухам—рабочых гораду і асноўнай масы колгасьнікаў—паказана як нізавая штодзенная работа рабочай брыгады і кіраўнікоў колгасам".

Колектывізацыю ён паказвае так, што з аповесьці органічна выплывае ідэя канчатковай перамогі колектыўных форм землякарыстаньня над індывідуальнымі.

Гэты твор зьяўляецца лепшым творам аб колектывізацыі ў нашай пролетарскай літаратуры.

Г. Уэльс—Першыя людзі на месяцы. БДВ, Менск—1931 г., 144 стар. Цана 55 к.

Гэта кніжка належыць вядомаму ангельскаму буржуазнаму пісьменьніку **Г. Уэльсу**. У ёй ён апавядае аб фантастычным падарожжы вынаходца Кавора з таварышом на месяц. Перад чытачом праходзяць пабудова балёну, палёт на месяц, першыя гадзіны на месяцы, сустрэча з селянітамі (жыхарамі месяца), першае з імі знаёмства, бойкі, і нарэшце зварот аднаго з падарожнікаў назад на зямлю. Гэты роман прыадчыняе твар капіталістычнай няволі. У сваім фантастычным романе Уэльс прагаварваецца з значнай адкрытасьцю аб існасьці сучаснага, сапраўднага. Нават на далёкі месяц ён пераносіць асновы капіталістычнага ладу, самай агіднай няволі. Беспрацоўных на месяцы замаражваюць да таго часу, пакуль яны будуць патрэбны. Як бачыце, проблема беспрацоўя на месяцы вырашана надзвычай радыкальна. „Нічога нельга прыдумаць лепшага, як замарозіць мільёны беспрацоўных, пакуль надойдуць лепшыя часы для капіталізму. Фантастычная концэпцыя Уэльса надзвычай ярка расчыняе рэчаіснасьць капіталістычнай няволі.

Іоган Бэхер—Льюізіт або адзіная справядлівая вайна (пераклад з нямецкае мовы) БелДВ. Менск—1931 г., 396 стар. Цана 1 руб. 75 кап.

Іоган Бэхер—адзін з выдатнейшых нямецкіх пісьменьнікаў-комуністаў. Ягоны роман „Льюізіт" мае ў сваёй аснове ўпэўніваючы даказанае палажэньне: толькі рэволюцыйнае паўстаньне пролетарыяту зможа вызваліць сусьвет ад небясьпекі вайны.

Аб героях і іх лёсе гаворыцца мала. Іх біографічная лінія вядзецца толькі да ўступленьня на фронт клясавай бойкі. Асноўнае не біографія чалавека, а біографія клясы.

Здарэньні—эпізоды вайны 1914—18 г.г.; падаўленьне дэмонстрацыі пры дапамозе танкаў, задушлівага газу; выбух новай вялікай вайны; захоп цэнтру вытворчасьці атрутных рэчаў Эджвуду; рэволюцыя. Больш усяго ў кнізе адведзена месца газу.

Ніяк нельга сумнявацца ў выбуху новых будучых імпэрыялістычных боек. І гэта кніга жорстка і ўпэўніваюча расказвае жыхару Эўропы аб лёсе, які яму прадстаіць. Гэтагістрыя Эўропы, Эўропы на мяжы бяздоньня.

„Льюізіт" прымушае чытача заняць пэўную позыцыю. „І эта было, гэта ёсьць, гэта будзе. Барацьба вядзецца жорсткая. Што зробіш ты? На чым баку ты будзеш змагацца?" падаючы праўдзівыя факты, пытае аўтар. Прыцягненьне яго да судовай адказнасьці буржуазным судом лепш за ўсё паказвае з кім аўтар, з кім ён заклікае ісьці.

Яраслаў Гашэк—Швэйк за дзяншчыка ў фэльдкурата, БДВ, Менск—1931 года. Цана 20 кап.

„Прыгоды бравага салдата Швэйка", самы выдатны твар вядомага чэскага пісьменьніка Я. Гашэка. Зьяўляючыся кульмінацыйным пунктам Гашэкавага гумару, ён уяўляе сабой таленавітую і надзвычайна насычаную бытавым матэрыялам соцыяльную сатыру на буржуазны лад, на яго мілітарыстычную і нацыяналістычную політыку. Аўтар выводзіць цэлы рад тыпаў, замалёваных з жывых людзей сучаснага буржуазнага сусьвету, яго соцыяльнага ладу. Гашэк як-бы нічога

не падкрэсьлівае, ён быццам весела апавядае і толькі. Але за гэтай вясёласьцю хаваецца ядавітая сатыра і сьмех, які інады становіцца злосным і напоўненым нянавісьцю да буржуазіі.

Гэта кніжка зьяўляецца толькі часткай сатырычнай эпопэі Гашэка. У ёй апавядаецца аб прыгодах Швэйка ў часе яго побыту дзяншчыкам у фэльдкурата (вайсковага ксяндза). Гэты факт дае магчымасьць аўтару паказаць усю ману рэлігіі і яе паслугачоў. Кніжка з цікавасьцю будзе прачытана. Трэба толькі пажадаць хутчэйшага выхаду ў сьвет твору Гашэка цалкам.

Выданьне Беларускага Дзярж. Выдавецтва. **Адказны рэдактар МІХАСЬ ЧАРОТ.**

Цана 15 кап. 1492

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА на 1931

на адзіны ў БССР ілюстраваны двухтыднёвы часопіс тыпу лепшых ілюстраваных часопісаў СССР

Чырвоная Беларусь

ПАД РЭДАКЦЫЯЙ МІХАСЯ ЧАРОТА

У „Чырвонай Беларусі“ на працягу 1931 г. будуць зьмешчаны:

Апавяданьні: Авалава, З. Бядулі, С. Баранавых, Іл. Барашкі, Вольнага, Тараса Гушчы, Цішкі Гартнага, Платона Галавача, Даўгапольскага, Міхася Зарэцкага, Ізбаха, Васіля Каваля, Элі Кагана, Р. Кальтофэн, М. Кальтофэн, М. Лынькова, Ліманоўскага, Р. Мурашкі, Маўра, М. Нікановіча, Нёманскага, Кузьмы Чорнага, Міхася Чарота і інш.

Поэмы і вершы: А. Александровіча, Астапенкі, Янкі Бобрыка, П. Броўкі, М. Багуна, Алеся Звонака, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Крапівы, Максіма Лужаніна, Валерыя Маракова, І. Плаўніка, Юлія Таўбіна, Ізі Харыка, Ул. Хадыкі, М. Хведаровіча, Міхася Чарота, С. Шушкевіча і інш.

Нарысы і фэльетоны: Бяліны-Падгаецкага, Бэндэ, Вольнага, Яўгена Жука, Цімоха Зарэчнага, Клімчука, Мікуліча, Васіля Сташэўскага, Шкадарэвіча, Хв. Шынклера.

Малюнкі і фото: Ахрэмчыка, Азгура, Бразэра, Булычова, Вал. Волкава, Давідовіча, Кіпніса, Барыса Малкіна, Мазэлева, Ул. Семянякі, Салавейчыка, М. Філіповіча і цэлага шэрагу раённых корэспондэнтаў.

УСЯГО „ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ“ ДАЕ Ў ГОД:

звыш 1000 фотоздымкаў, якія ілюструюць соцыялістычнае будаўніцтва СССР і БССР, а таксама замежнае жыцьцё, звыш 300 малюнкаў лепшых мастакоў, звыш 200 апавяданьняў, вершаў і нарысаў.

„Чырвоная Беларусь“ будзе высьвятляць:

самыя шырокія праявы жыцьця, рэконструкцыйнага пэрыоду і магутнага наступу па ўсяму фронту вёскі, соцыялістычнага спаборніцтва і ўдарніцтва, змаганьне за пяцігодку ў чатыры гады, колектывізацыю сельскай гаспадаркі і інш.

Умовы падпіскі:

На 1 год		На 6 мес.		На 3 мес.	
р.	к.	р.	к.	р.	к.
3	—	1	50	—	75

Асобны нумар каштуе **15 К.**

Падпіска прымаецца: усімі кнігарнямі, кіёскамі і ўпаўнаважанымі БДВ, усімі пашт.-тэлеграфнымі кантарамі і крамамі спажыв. коопэрацыі.

Тэлефон рэдакцыі 17-00

Друкарня імя Сталіна Зак. № 1789. 8.000 экз. Галоўлітбел № 1031